

Strategic Needs Encountering Smuggling Goods and Currency in Iran

Hossein Rafie* | Mohsen Ghezselfloo^{ID**}

Extended Abstract

1- Introduction

The Phenomenon of smuggling of goods and currency has spread since the topical import in the Islamic Republic of Iran facing sanctions, despite the many efforts and expenses and the formulation of various laws to combat smuggling, because of the variety of methods and new methods of smuggling goods and currency, its trend has been increasing. According to this research, the process of combating the smuggling of goods and currency has become a wicked problem in Iran due to its high complexity and cannot be solved by existing solutions. Thus, according to these authors, the situation can be improved by applying cooperative and cooperative strategies and using economic diplomacy to increase internal and external stakeholders and try to align domestic laws with international laws. Text.

2- Theoretical Framework

The concept of malignant problems has been presented by two scientists, named Rittel and Webber, on some policy issues for there is no clear definition. The term wicked has not a bad or negative meaning and deals with issues that resist conventional solutions and successful management requires evaluation. So using wicked application, due to its complexity and multi-dimensional, has an open and intractable end while changing these issues. To solve malignant problems, scientists have considered solving wicked problems, strategies, and proposed three authoritative, competitive, and collaborative strategies. According to this research, the solution to solve the problem of smuggling of goods and currency is possible in Iran.

3- Methodology

We have used the descriptive-analytical method and collection of library and documentary sources while checking books, articles, and some statistical resources in this research.

4- Results & Discussion

While smuggling of goods and currency has harmed country's macroeconomics, it disrupts the country's economic information system. The increase in smuggling has had many destructive effects in Iran due to its proximity to countries that have a different economic situation besides American sanctions. For this reason, to deal with the smuggling of goods and currency, various laws have been formulated and along with judicial and police investigations, specialized organizations have also been established since before the Islamic Revolution in 1979. In this regard, Ayatollah Khamenei the supreme leader of Iran issued a decree to establish a headquarters to combat the smuggling of goods and currency in July 2013 and the government has been making a lot of efforts to curb smuggling through this headquarters.

While making great efforts to deal with the phenomenon of smuggling goods and currency and also a lot of reforms that have been done in the laws and changes in the methods of fighting, the statistics are still increasing in Iran. The following can be considered as the main smuggling factors: the huge difference between commodity prices in domestic and foreign markets, domestic demand for trade goods, strict laws and regulations for trade, long borders carrying a huge load on the back, poverty, and unemployment. The Phenomenon of carrying huge loads on the back is an example of the arrival of some regions to the flow of smuggling although the Iranian government has acted legally with trafficking such as creating favorable conditions, creating of allocation of legal quota

* Associate Professor, Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. (Corresponding Author), h.rafi@umz.ac.ir

** Ph.D Student, Political Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

for establishment of borders, border markets and mitigation in punishment. These actions, however have failed to employ the unemployment people in the border zones in the intervention projects of laws and the strengthening of huge smugglers, etc.

Iran has also faced enormous restrictions on the entry and exit of goods due to the US sanctions and this has also added the increase in smuggling methods. One of the negative effects of the spread of goods and currency smuggling for Iran is the inappropriateness of this country's position in the ranking of the corruption perception index. Thus cooperative intervention method and taking appropriate measures make it possible to help improve the situation. Some of the proposed strategies to deal with the process of smuggling goods and currency in Iran are: strengthening and increasing the beneficiaries through the creation of financial and facilitation incentives, high lighting the measures taken and economic diplomacy to reduce the difference in domestic and foreign prices.

5- Conclusions & Suggestions

Among the elements that have led to the failure of authoritarian methods to curb it in Iran are: the spread and dynamics of goods an currency smuggling methods. It is obvious that the current conventional solutions are not sufficient and changes in programs and policies are absolutely needed in this sector. Adding internal and external stakeholders by creating incentives such as reducing customs tariff and trade barriers can be effective to achieve this purpose. To help improve the situation, guidelines such as strengthening the agricultural infrastructure for the employment of the border dwellers, localizing the struggle solutions such as the participation of ethnic and religious groups, as well as the use of economic diplomacy to invest in the export and import sector are also needed.

Keywords: Smuggling, goods, currency, wicked.

Article Type: Research Article.

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران

حسین رفیع* | محسن قزل‌سفلو**^{id}

چکیده

قاچاق کالا و ارز به‌عنوان عامل مخرب اقتصاد کشور، با ایجاد انحراف در سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت‌های اقتصادی، توازن و تعادل جریان اقتصادی را برهم می‌زند؛ بنابراین دولت‌ها می‌کوشند به هر ترتیب با آن مقابله نمایند؛ ولی به‌علت بدخیم‌بودگی مسئله قاچاق در ایران، اقدامات و روش‌های مختلف نتوانسته این جریان را مهار نماید. از این رو در پژوهش حاضر، ضمن مفهوم‌سازی و مشخص نمودن زمینه‌ها و نتایج حاصل از قاچاق و برشمردن اقدامات قانونی برای رویارویی با قاچاق کالا و ارز در ایران، با کاربریست چارچوب مسائل بدخیم بر مبنای نظریات ریتل و ویر (که معتقدند: این موارد نه تنها به استراتژی‌های جایگزین، بلکه به روش‌های جایگزین برای مشاهده و توانمندسازی نیز نیاز دارند) و بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی و گردآوری منابع کتابخانه‌ای، اسنادی و منابع آماری، به دنبال پاسخ به این پرسش خواهیم بود که وضعیت کنونی در ایران چه الگویی را برای رویارویی با مسئله قاچاق کالا و ارز ضروری می‌نماید؟ آمارها نشان می‌دهد، با وجود قانون مبارزه با قاچاق، تأسیس ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و توجه جدی نهادهای اجرایی، انتظامی و قضایی، ولی به دلیل تنوع و پیچیدگی در شیوه‌ها و روش‌های قاچاقچیان، میانگین قاچاق کالا و ارز تاکنون افزایشی بوده که از پیامدهای آن جایگاه نامناسب ایران در جدول رتبه‌بندی شاخص ادراک از فساد سازمان شفافیت بین‌الملل است؛ بنابراین از نظر این نویسندگان، با کاربریست راهبرد همکارانه و مشارکتی و استفاده از دیپلماسی اقتصادی برای افزایش ذی‌نفعان داخلی و خارجی و تلاش برای هم‌سو نمودن قوانین داخلی با قوانین تجارت بین‌الملل می‌توان به بهبود وضعیت کمک نمود.

کلیدواژه‌ها: قاچاق، کالا، ارز، بدخیم، راهبرد همکارانه.

نوع مقاله: پژوهشی.

* دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (نویسنده مسئول). h.rafi@umz.ac.ir

** دانشجوی دکتری علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

مقدمه

از زمانی که موضوع صادرات و واردات برای تهیه مایحتاج مردم کشورهای مختلف مطرح شد، کشورها برای تهیه و تولید کالا و خدمات به شکل باصرفه‌تر به صادرات و واردات روی آورده‌اند. به همین منظور با انجام توافقات سیاسی و اقتصادی دولت‌ها، تجار و بازرگانان نیز به داد و ستد اقلام و کالاهای مختلف پرداخته‌اند؛ اما به موازات این روند، شیوه غیرقانونی این داد و ستدها نیز به‌عنوان جریان برهم زننده ثبات اقتصادی به راه افتاده است. پدیده قاچاق کالا و ارز به‌طور عمده در کشورهایی که معایبی همچون سیستم قیمت‌گذاری ناکارآمد داشته و با بالا بودن هزینه تولید روبه‌رو هستند و نیز به‌دلیل پیروی از سیستم سیاسی و اقتصادی خاصی که موانع زیادی را بر سر راه تجارت خارجی ایجاد می‌نمایند، شیوع بیشتری دارد. در این میان جمهوری اسلامی ایران افزون بر مسائل پیش‌گفته، به‌دلیل تحریم‌هایی که ایالات متحده آمریکا و متحدانش بر آن روا داشته‌اند، مشکلات بیشتری را متحمل شده است.

براساس آمارها، روند رو به رشد قاچاق کالا و ارز در ایران بیانگر این واقعیت است که با وجود تلاش‌ها و هزینه‌های زیادی که در مبارزه با این پدیده انجام شده، به‌دلیل گستردگی و تنوع شیوه‌ها و روش‌های نوین قاچاق و همچنین تمرکز بیشتر به مهار قاچاقچیان، به زمینه‌های بسترساز آن توجه کمتری شده است. به‌گونه‌ای که تدوین قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در ایران و انجام اصلاحات مختلف بر روی آن نشان می‌دهد نحوه مبارزه با قاچاق کالا و ارز به‌دلیل بدخیم بودن آن کارایی لازم برای مهار این عارضه را سلب نموده است.

برای مثال در ایران هرچند نظام حقوقی طبق کمیسیون قوانین عدلیه مجلس شورای ملی درباره قاچاق کالا و ارز قانون آزمایشی مجازات مرتکبین قاچاق را در مورخه ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ مصوب نمود، لیکن با توجه به شرایط و مقتضیات جدید پیش‌آمده، این قانون در سال‌های ۱۳۱۹، ۱۳۵۳، ۱۳۶۱، ۱۳۶۳ اصلاحاتی را در برداشته است. همچنین شرایط ایجادشده پس از جنگ نیز که موجب تصویب قانون مجازات اخلاص‌گرا در نظام اقتصادی کشور توسط مجلس شورای اسلامی در مورخه ۱۳۶۹/۹/۱۹ شد و پس

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۳۹۱

از آن نیز، قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ و آخرین اصلاحات آن در مورخه ۱۳۹۴/۷/۲۲ که مجازاتی همچون حبس، شلاق، مصادره اموال، انفصال را برای عاملین در نظر گرفته است (کوچکی و ابراهیمی، ۱۳۹۸). این موارد نشان‌دهنده پویایی فرایند قاچاق کالا و ارز و در نتیجه نارسایی قوانین جاری برای مهار آن بوده است.

این واقعیت را می‌توان با استناد به محاسبات آماری مربوط به حجم کشفیات قاچاق در سنوات گذشته بیان نمود که حاکی از روند رو به رشد آن است. مطابق این برآوردها در سال ۱۳۸۲ ارزش کل پرونده‌های قاچاق ۱۴۸۱/۸ میلیارد ریال بوده که با گذشت یک دهه از آن و در سال ۹۳ این عدد ۲۸۷۳۴/۴ میلیارد ریال برآورد شده است (یوسفی، ۱۳۹۶). همچنین با نگاهی به حجم قاچاق کالا در کشور در سال ۱۳۹۶ حجم قاچاق ورودی ۱۲/۰ میلیارد دلار و حجم قاچاق خروجی ۹۰۰ میلیون دلار برآورد شده است (شهرکی، ۱۳۹۷). افزون بر این مسئله دیگری که در این زمینه وجود دارد، این واقعیت است که با وجود آمارهای اعلامی، چون قاچاق کالا و ارز در ایران پدیده‌ای غیرقابل مشاهده یا زیرزمینی است، به‌طور کامل و با تمام جزئیات در آمارهای رسمی ثبت نمی‌شود (قلی‌زاده و حیدرزاده، ۱۳۹۹).

از نظر پژوهش حاضر، موضوع قاچاق کالا و ارز و شیوه‌های مقابله با آن دچار نوعی پیچیدگی و غیر قابل مهار شده که آن را می‌توان در ذیل مسائل سیاستی بدخیم^۱ قرار داد. در وضعیت بدخیم‌شدگی، مشکلات دارای ابعاد چندگانه شده و به علت پیچیدگی زیاد، مسائل حکومتی، اجتماعی و برنامه‌های سیاستی را درگیر ساخته و راهکارهای موجود نیز توان حل این مسائل را ندارند (Rittle & Webber, 1973). از این منظر وضعیت چالشی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در ایران نیز قرابت زیادی با مفروضات این رویکرد تحلیلی دارد.

با توجه به این ملاحظات، در نوشتار پیش رو به دنبال پاسخ به این پرسش خواهیم بود که با توجه به ماهیت بدخیم‌بودگی و ابعاد قاچاق کالا و ارز در ایران چه الگویی برای رویارویی با آن ضروری می‌نماید؟ نتایج نشان می‌دهد، با وجود تلاش‌های صورت

گرفته، میانگین قاچاق تاکنون افزایشی بوده است؛ بنابراین برای پاسخ به پرسش مذکور و بررسی فرضیه، با استفاده از چارچوب مسائل سیاستی بدخیم بر مبنای نظریات ریتل و وبر و استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و گردآوری منابع کتابخانه‌ای و اسنادی با بررسی کتب، مقالات و برخی منابع آماری اقدام خواهیم نمود.

پیشینه پژوهش

برگر و نیتچ (Berger & Nitsch, 2008) در مقاله‌ای با عنوان «نمایه‌ای از قاچاق در تجارت بین‌المللی»، در سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۶ (آمریکا، آلمان، چین، ژاپن و انگلستان)، با بررسی الگوهای قاچاق در تجارت بین‌المللی، شکاف‌های تجاری در آمار اعلام‌شده را مربوط به وجود فساد در کشورهای صادرکننده و واردکننده می‌دانند.

بیابانی و گندشمین (۱۳۹۶) در مقاله «سازمان‌یافتگی قاچاق کالا و ارز در مرزها جنوبی ایران»، با استفاده از روش توصیفی و پیمایشی در سال‌های ۹۵-۱۳۹۰، مبادرت قاچاقچیان به ایجاد فساد دولتی را به‌عنوان عاملی برای افزایش قاچاق معرفی نموده‌اند. شهرکی (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «قاچاق کالا و ارز در نظام جزایی ایران»، عواملی همچون عدم پرداخت حقوق و عوارض دولتی، برهم خوردن تعادل بازار رقابتی، درهم‌تنیدگی باندهای قاچاق را از عوامل اصلی دانسته و برای حل این مسئله، جامع‌نگری و انجام تغییراتی در برخی مفاد حقوقی را پیشنهاد می‌دهد.

رضاقلی‌زاده و حیدرزاده (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «قاچاق کالا و اشتغال در ایران» عوامل به‌وجود آورنده قاچاق کالا و حجم آن در ایران در دوره زمانی ۹۶-۱۳۵۷ را برشمرده و به تأثیر قاچاق کالا بر اشتغال کشور می‌پردازند. از نظر این پژوهشگران روند قاچاق در ایران در طی این دوره ۳۶ ساله افزایشی بوده است.

مؤیدی خرم‌آبادی، برازی و ملک (۱۳۹۸) در مقاله «مدیریت دانش: ضرورتی انکارناپذیر در مبارزه با قاچاق کالا و ارز» معتقدند، بهره‌گیری از حجم بالای اطلاعات و دانش خارج از دسترس ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز را برای استقرار یک نظام مدیریت اطلاعات و دانش ضروری است.

همچنین در حوزه مسائل سیاستی بدخیم نیز مقالات زیر به توصیف چارچوب‌های

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۳۹۳

این‌گونه مسائل پرداخته‌اند:

ریتل و وبر (Rittel & Webber, 1973) در مقاله‌ای با عنوان «معماهای نظریه عمومی برنامه‌ریزی»، مختصات مسائل سیاستی بدخیم را ارائه نموده و بر تفاوت آن با مسائل فنی و مشکل حل نشدن آن‌ها توسط رویکردهای فعلی پرداخته است. ترمیر و همکاران (Termeer et al., 2015)، در مقاله «توانایی‌های حاکمیت برای برخورد عاقلانه با مسائل بدخیم»، چهار قابلیت بازانديشي، انعطاف‌پذیری، پاسخگویی و احیاء را برای درک حاکمیت‌ها از مسائل بدخیم ضروری می‌دانند. اگرچه این پژوهش‌ها به توصیف مسائل و مشکلات پیش‌آمده ناشی از قاچاق کالا و ارز یا عدم توفیق سیاست‌گذاری‌های انجام‌شده در این عرصه پرداخته‌اند، لیکن راه‌حل آن‌ها بیشتر اقتصادی، امنیتی و قضایی بوده است. از این رو، پژوهش حاضر پیشنهادهایی کاربردی، همکارانه و رو به جلو از طریق افزایش مشارکت ذی‌نفعان برای بهبود وضعیت ارائه نموده است.

چارچوب مفهومی: مسائل بدخیم^۱

مفهوم مسائل بدخیم از سال ۱۹۷۳ توسط دو تن از دانشمندان به نام‌های ریتل و وبر درباره برخی مسائل سیاستی همچون تغییرات جهانی آب‌وهوا، مدیریت آب، جنگلداری و در مجموع آن مسائلی که هیچ صورت‌بندی مشخصی از تعریف مسئله وجود ندارد، ارائه شده است. واژه بدخیم از نظر ارزشی و اخلاقی حاوی بار معنایی بد و منفی نبوده و به موضوعاتی می‌پردازد که به‌شدت در برابر راه‌حل‌های متعارف مقاومت می‌کند و مدیریت موفقیت‌آمیز آن‌ها نیازمند ارزیابی دوباره است (کریمی، ۱۳۹۷)؛ بنابراین کاربرد بدخیم به دلیل پیچیدگی، چندبعدی، غیر قابل پیش‌بینی، دارای پایانی باز و رام^۲ نشدنی بودن این مسائل است (Head & Alford, 2013).

در واقع راه‌حل‌های مناسب برای حل این مسائل ماندگار نیستند، زیرا این مسائل دائم در حال تغییر هستند (Dunn, 2018). این مسائل چنان وابستگی‌های چندلایه و دینامیسم‌های اجتماعی پیچیده‌ای دارند که بر سر ادراک ماهیت، علل و سیاست‌های

1. Wicked problems

2. tame

پیشنهادی برای مدیریت آن‌ها نیز اختلاف جدی وجود دارد (Horn & Weber, 2007). به‌عنوان مثال: برای حل یک مسئله ریاضی، فرمول‌هایی وجود دارد که با استفاده از آن، مسئله حل شده و به نتیجه‌ای ختم می‌شود؛ اما این سادگی در یک مسئله محیط‌زیستی که باعث تغییراتی در اقلیم و وضعیت لایه ازن شده است صدق نمی‌کند، چراکه این مسئله زوایا و ابعاد گسترده‌ای دارد که هرکدام ویژگی‌های مختص خود را دارند. به‌طور کلی از نظر هورون و وبر مسائل سیاستی بدخیم ویژگی‌هایی را به شرح ذیل دارند: عدم وجود دیدگاه واحد درباره آن‌ها، پیوند مسائل با مسائل دیگر، ابهام و عدم اطمینان، ارزش‌های متعدد و متعارض، مواجهه با محدودیت‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، احتمال پیامدهای دشوار، مقاومت در برابر تغییرات و فقدان حل‌کنندگانی با راه‌حل‌های سودمند (کریمی، ۱۳۹۷).

پیچیدگی در برخی مسائل سیاستی بدخیم مثل تغییرات اقلیمی جهانی چنان زیاد است که برخی دانشمندان این حوزه عبارت بدخیم را برای آن ناکافی دانسته و اصطلاح «فوق‌العاده بدخیم» را برای آن بکار می‌برند (لوین و همکاران، ۱۳۹۵). در همین رابطه کمیسیون خدمات عمومی استرالیا نیز تعاریف زیر را به مسائل سیاستی بدخیم نسبت داده است: تعریف واضحی از آن‌ها سخت است، چندعلتی هستند، تلاش برای شناسایی آن‌ها ممکن است به عواقب غیرمنتظره‌ای بیانجامد، پایداری نداشته و در حال تکامل هستند، راه‌حل‌های موجود عموماً محلی‌اند که راه‌حل روشنی نیست، از نظر اجتماعی پیچیده‌اند و به اقدامات همکاری‌جویانه ذی‌نفعان مختلف مثل سازمان‌ها، بنگاه‌ها و افراد خصوصی نیاز دارند، این مسائل تنها در مسئولیت یک فرد، رشته یا سازمان مخصوص نیست و نیازمند تغییر رفتار فردی و اجتماعی هستند (Australian Public Service, 2007). در مقام ارائه راه‌حل، متخصصان و متصدیان برای رویارویی با مسائل سیاستی بدخیم سه استراتژی اقتدارگرایانه^۱، رقابت‌پذیرانه^۲ و همکاری‌جویانه^۳ را پیشنهاد داده‌اند:

الف: استراتژی اقتدارگرایانه: مسئله به بعضی گروه‌ها یا افراد واگذار می‌شود تا فرایند

-
1. authoritative
 2. competitive
 3. collaborative

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۳۹۵

حل مسئله را بر عهده بگیرند و بقیه افراد با تصمیمات آن‌ها موافقت و پیروی کنند. در این مدل شناسایی ذی‌نفعان، با تکیه بر دانش و تخصص، موقعیت سازمانی افراد، اطلاعات یا قدرت اجباری آن‌ها است.

ب: استراتژی رقابت‌پذیرانه: در این مدل از ایده‌های نو حمایت شده و جستجو برای قدرت، نفوذ و سهم بازار ذی‌نفعان را مستلزم پیگیری‌های لازم می‌داند که به‌طور عمده خروجی برنده - بازنده در آن اتفاق می‌افتد.

ج: استراتژی همکاری‌جویانه: در این استراتژی قدرت در میان اکثریت ذی‌نفعان توزیع شده و بخشی از راه‌حل این مشکل بستگی به ایجاد تغییر رفتار در بسیاری از ذی‌نفعان یا شهروندان دارد و خروجی این مدل از راه‌حل برنده - برنده پیروی می‌کند (Roberts, 2001).

با توجه به مختصری که از نظر گذشت و شرح وضعیتی که از مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران ارائه شد، به نظر می‌رسد قاچاق کالا و ارز و نحوه برخورد با آن در ایران دارای دلالت‌های معنایی زیادی با مسائل سیاستی بدخیم است. همچنین به باور نویسندگان این پژوهش، از میان سه راه‌حل یادشده، راهبرد همکاری‌جویانه برای مواجهه با فرایند قاچاق در ایران مطلوب به نظر می‌رسد.

یافته‌های پژوهش

مفهوم‌سازی قاچاق کالا و ارز

در لغت‌نامه دهخدا، واژه قاچاق^۱ برگرفته از زبان ترکی و به معنای فراری دادن است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۲۱۵۶). بدین جهت، فعالیت قاچاق در اینجا به معنی جابه‌جایی کالا و ارز به صورت پنهانی و غیرقانونی است که مشکلات مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، جغرافیایی برای کشور به وجود می‌آورد. در این راستا، قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز ایران (مصوب ۱۳۹۲)، در بند الف ماده یک خود، قاچاق را این‌گونه تعریف کرده است: هر فعل یا ترک فعلی که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز شود. برخی از حقوق‌دانان و پژوهشگران نیز

1. smuggling

معتقدند: وارد کردن متقالبانه کالای موضوع حق یا حقوق دولت، یا کالای ممنوعه یا انحصاری یا حمل و نقل، نگهداری، عرضه یا هرگونه تقلب گمرکی ناقض قانون خاص محدودکننده آن، قاچاق یا در حکم آن محسوب می‌شود (ذوالفقارطلب، ۱۳۹۶). همچنین بند یک قانون امور گمرکی وارد کردن کالا به کشور یا خارج نمودن کالا از کشور به ترتیب غیرمجاز را قاچاق می‌داند، مگر اینکه در موقع ورود یا صدور ممنوع نبوده یا غیر مجاز یا مشروط نبوده باشد (شهرکی، ۱۳۹۷).

به‌طور کلی و آنچه از تعاریف قاچاق کالا و ارز برمی‌آید، این عارضه اثر نامطلوب خود را بر حوزه اقتصاد کلان کشور وارد می‌کند. بر طبق محاسبات به‌عمل‌آمده در برخی مؤسسات آماری، قاچاق سالانه ۳ میلیارد دلار کالا، تولیدات صنعتی کشور را به میزان ۸ درصد کاهش داده (درویش و اسماعیلی، ۱۳۸۴) و با ایجاد اختلال در نظام اطلاعات اقتصادی کشور باعث می‌شود داده‌های درستی از میزان درآمد اقتصادی کشور حاصل نشود. این موضوع برای کشوری مانند جمهوری اسلامی ایران با دارا بودن مرزهایی به طول ۸۷۵۵ کیلومتر و هم‌جواری با کشورهایی که از نظر اقتصادی وضعیت متفاوتی دارند، می‌تواند اثرات مخرب بیشتری داشته باشد (آذری، ۱۳۸۸).

قانون ایران در برابر قاچاق کالا و ارز

در ایران نخستین گام در مصوبات کمیسیون قوانین عدلیه مجلس شورای ملی برای موضوع قاچاق کالا و ارز، قانون آزمایشی مجازات مرتکبین قاچاق بود که در مورخه ۱۳۱۲/۱۲/۲۹ تصویب گردید. نظر به تطبیق قوانین با شرایط و مقتضیات جدید، قانون مذکور در سال‌های ۱۳۱۹، ۱۳۵۳، ۱۳۶۱، ۱۳۶۳ با انجام اصلاحاتی به‌روزرسانی شده و به‌دنبال آن نیز در سال ۱۳۶۹ بعد از جنگ ایران و عراق قانون مجازات اخلال‌گران در نظام اقتصادی کشور در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. پس از آن نیز آیت‌الله خامنه‌ای مقام معظم رهبری در حرکتی مجدانه در تیرماه ۱۳۸۱، فرمان تشکیل ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز را صادر نمود تا این فرایند با تخصص و چابکی بیشتری پیگیری شود.

این ستاد ابتدا در وزارت کشور تشکیل و در سال ۱۳۸۳ در ذیل نهاد

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۳۹۷

ریاست جمهوری شروع به فعالیت نمود. همچنین قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ تصویب شد که با انجام اصلاحاتی در سال ۱۳۹۴ تلاش‌ها را برای مبارزه با قاچاق کالا و ارز به حداکثر رساند. افزون بر این، دولت در قانون برنامه چهارم توسعه راه‌هایی مستقیم و غیرمستقیم برای از بین بردن زمینه‌های قاچاق معرفی کرده است (پرهام‌فر، ۱۳۸۶). بدین ترتیب، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق برنامه‌های پیشگیرانه خود را در قالب، اصلاح و نوسازی فرایندهای تجاری و گمرکی، الکترونیکی کردن پایانه‌های فروش و استفاده از سیستم‌های هوشمند در نظام حمل و نقل ترانزیت، مدیریت منابع و مصارف ارزی، تبلیغات هوشمندانه و فرهنگ‌سازی با هدف اصلاح الگوی مصرف دنبال نموده است.

مظاهری از بدخیم‌شدگی

با وجود اقدامات خوب مقابله با پدیده قاچاق کالا و ارز در ایران، استناد به محاسبات آماری مربوط به حجم کشفیات قاچاق در سنوات گذشته روند رو به رشد آن را نشان می‌دهد. به طوری که مطابق برآوردهای آماری در سال ۸۲ ارزش کل پرونده‌های قاچاق ۱۴۸۱/۸ میلیارد ریال بوده که با گذشت یک دهه از آن و در سال ۹۳ این عدد ۲۸۷۳۴/۴ میلیارد ریال برآورد شده است (یوسفی، ۱۳۹۶). همچنین حجم قاچاق کالا در کشور طی سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ که به صورت رسمی محاسبه و اعلام شده، نشان‌دهنده بالا بودن میزان آن در طی این سال‌ها بوده است. جدول ذیل برخی از آمارها را در ایران منعکس می‌کند: (ارقام این جدول به میلیارد دلار است)

جدول ۱. آمار سالیانه ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (دی‌ماه ۱۳۶۹ و خرداد ۱۳۹۸)

نوع قاچاق	۱۳۸۷	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
قاچاق ورودی	۱۶	۱۷/۲	۱۵/۷	۱۴/۵	۱۲/۱	۱۲/۰	۱۲/۱
قاچاق خروجی	۳/۲	۷/۸	۴/۱	۱/۰	۰/۵	۰/۹	۲/۹
کل قاچاق	۱۹/۲	۲۵	۱۹/۸	۱۵/۵	۱۲/۶	۱۲/۹	۱۵/۱

بنابر آمار جدول بالا، در سال ۱۳۹۶ حجم قاچاق ورودی ۱۲/۰ میلیارد دلار و حجم قاچاق خروجی ۹۰۰ میلیون دلار برآورد شده و همچنین براساس روش محاسبه شکاف

عرضه و تقاضا، فراوانی شکاف عرضه و تقاضای کشور در کالاهای مورد بررسی، بیشترین شکاف در عرضه و تقاضا مربوط به پوشاک، شمش طلا، لوازم آرایشی و بهداشتی، گوشی تلفن همراه و اقلام ممنوعه است که حدود ۹۶ درصد را به خود اختصاص می‌دهند. این وضعیت به گونه‌ای است که بر طبق گزارش کمیسیون اقتصادی مجلس ایران از جزئیات لایحه اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۶، تقریباً حدود یک‌سوم کالاهای وارداتی ایران از طریق قاچاق کالا به کشور منتقل شده است (رضاقلی‌زاده و حیدرزاده، ۱۳۹۸). همچنین حجم قاچاق ورودی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ حدود ۶ درصد افزایش و حجم قاچاق خروجی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ حدود ۳ برابر شده است.^۱

بر اساس اظهار عبدالرضا رحمانی فضل‌ی وزیر کشور دولت‌های یازدهم و دوازدهم، میزان قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۸، دوازده و نیم میلیارد تومان^۲ و طبق اعلام علی مؤیدی خرم‌آبادی، رئیس ستاد مبارزه با مواد مخدر در سال‌های بعد به دوازده و نیم میلیارد دلار رسیده است.^۳ این آمار در حالی است که ۲۲ بار اصلاح و بازنگری در قوانین مربوط به قاچاق کالا انجام شده (شهرکی، ۱۳۹۷) و برای اعمال مجرمانه خاطیان اعم از قاچاقچیان، توزیع‌کنندگان و تسهیل‌گران فرایند قاچاق، مجازات‌هایی همچون ضبط اموال، جزای نقدی، حبس (تبصره ۱ ماده ۵ ماده ۲۲، مواد ۲۸ و ۲۹)، شلاق (مواد ۳۲، ۳۴، ۶۶)، انفصال از خدمات دولتی (تبصره ۲ ماده ۶۷، ماده ۷۴)، مجازات‌های تکمیلی (ماده ۶۹) و حتی در موارد سالب حیات (ماده ۳۱) در نظر گرفته شده است (امینی و دانش، ۱۳۹۸).

زمینه‌های بروز قاچاق کالا و ارز در ایران

نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد از جمله مهم‌ترین دلایلی که برای قاچاق کالاهای داخلی به خارج وجود دارد، اختلاف زیاد بین قیمت این کالا در بازارهای داخل و خارج است. به گونه‌ای که قیمت بعضی از کالاهای داخلی (مانند بنزین، گازوئیل، آرد و

1. <https://epe.ir/News/24216>

2. <https://www.borna.news/1199252/>

3. <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1400/12/08/2673451/>

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۳۹۹
 دارو) به علت تخصیص یارانه‌های دولتی و برخی کالاهای غیر یارانه‌ای مثل دام زنده،
 در بازار داخلی به مراتب پایین‌تر از بازار کشورهای همسایه است. تقاضای بالای داخلی
 برای بهره‌مندی از کالای قاچاق، وضع قوانین و مقررات سخت‌گیرانه برای مبادلات،
 مرزهای طولانی زمینی و دریایی و فقر و بیکاری از دیگر عوامل بشمار می‌روند
 (درویش و اسماعیلی، ۱۳۸۴).

برخی پژوهشگران نیز بر این باورند که ریشه ارتکاب به قاچاق کالا و ارز را بایستی
 در بستر فقر و نابرابری‌ها جستجو نمود، زیرا انگیزه اصلی قاچاقچیان تأمین نیازهای
 ملزوم خودشان است. ارلیچ^۱ معتقد است، هنگامی که نرخ بیکاری افزایش می‌یابد، نفوذ
 افراد در بخش فرصت‌های درآمدزایی قانونی کاهش یافته و آن‌ها را به سوی فعالیت‌های
 مجرمانه ترغیب می‌نماید (ابراهیمی و چاکرزی، ۱۳۹۴). این موضوع درباره ایران که
 نرخ بیکاری آن همواره به صورت طبیعی بالای ۵ درصد است (محمدی، ابونوری و
 محمدنژاد، ۱۳۹۴) می‌تواند قابل تأمل باشد.

جدول ۲. نرخ بیکاری از سال‌های ۱۳۸۰-۱۴۰۰ به درصد (بانک جهانی)^۲

سال	نرخ بیکاری	سال	نرخ بیکاری	سال	نرخ بیکاری
۱۳۸۰	۱۲/۲	۱۳۸۷	۱۰/۵	۱۳۹۴	۱۱/۱
۱۳۸۱	۱۲/۸	۱۳۸۸	۱۲	۱۳۹۵	۱۲/۴
۱۳۸۲	۱۲/۲	۱۳۸۹	۱۳/۳	۱۳۹۶	۱۲/۵
۱۳۸۳	۱۰/۳	۱۳۹۰	۱۳/۳	۱۳۹۷	۱۲/۲
۱۳۸۴	۱۲/۱	۱۳۹۱	۱۳/۱	۱۳۹۸	۱۲/۲
۱۳۸۵	۱۱/۶	۱۳۹۲	۱۰/۴	۱۳۹۹	۹/۶
۱۳۸۶	۱۰/۶	۱۳۹۳	۱۰/۶	۱۴۰۰	۹/۲

بحث: بدخیم‌شدگی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در ایران (پدیده کولبری)

پدیده کولبری نمونه برجسته ورود برخی افراد بیکار در نواحی مرزی به جریان قاچاق
 است که در آن تعداد زیادی از روستاییان کالاهایی را در قالب کولبر و به صورت قاچاق
 وارد کشور می‌کنند. این در حالی است که دولت در عین برخورد قانونی با قاچاق،

1. Ehrlich

2. World Bank Indicators, 2020

برای پیشگیری از مبادرت افراد مرزنشین به قاچاق، به اقداماتی همچون، ایجاد تعاونی‌های مرزنشینان، تخصیص سهمیه قانونی برای کولبران، ایجاد بازارچه‌های مرزی، تخفیف در مجازات آن‌ها مبادرت نموده است. هرچند هدف دولت ضمن جلوگیری از کاهش قاچاق، حفظ و حراست مرزها، ایجاد اشتغال برای مرزنشینان و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها بوده، لیکن به دلیل بدخیم‌بودن پدیده قاچاق، نتایج در موارد ذیل با پیش‌بینی‌های مورد نظر مطابقت نیافته است.

۱. ایجاد تعاونی‌های مرزنشینان

عملکرد چندساله تعاونی‌های مرزنشین نشان می‌دهد، به دلیل تنگناهای متعدد ساختاری رسمی و غیررسمی برای جذب نیروهای بالقوه منطقه و نیز فقدان کارخانه‌ها و مراکز صنعتی در مناطق مرزی، به کاهش نرخ بیکاری چندان کمکی ننموده است؛ بنابراین ساکنان این مناطق به‌ناچار برای تأمین نیازهای خود به واردکردن کالاهایی قاچاق روی آورده‌اند (رضاقلی‌زاده، ۱۳۹۷). این مسئله سبب شده با پیوستن بخش بزرگی از ساکنان و فراگیر شدن فعالیت قاچاق، قبح اجتماعی و ضد ارزشی آن در فرهنگ مناطق مرزی کم‌رنگ شده و در عوض تبدیل به نوعی شجاعت و مردانگی برای مرتکبین محسوب شود. تسری این فعالیت به افرادی با وجهه‌های علمی، فرهنگی از کژکاری‌های این بخش بوده است (حیدری‌فر و پاکهیده، ۱۳۹۷).

۲. تخفیف مجازات مجرمین

براساس قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، دادگاه می‌تواند در راستای فردی‌سازی کیفر و با توجه به گذشته فرد و نیز نوع اتهام فعلی از معافیت از کیفر یا تعویق صدور حکم موضوع مواد ۳۹ و ۴۰ قانون مجازات اسلامی در مواردی که موضوع جرم بیش از یک‌صد میلیون (۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال نباشد، استفاده کند. بند نخست مصوبه ۹۵/۷/۲۶-۹۵/۲۱۰/۳۸۲۱ دفتر امور حقوقی سازمان تعزیرات حکومتی نیز مقرر داشته: شعب تعزیرات حکومتی و هیئت‌های صنفی می‌توانند با رعایت مواد ۳۷ و ۳۸ قانون مجازات اسلامی، مجازات متهم را تخفیف دهند یا مطابق ماده ۳۹ قانون مذکور حکم به

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۰۱

معافیت از کیفر صادر نمایند (ابراهیمی و کوچکی، ۱۳۹۸). هرچند در این قوانین نوعی نگاه تساهل، بخشش، مدارا و گذشت با اهداف اصلاحی دنبال می‌شود، لیکن کژکارکرد آن ارتکاب چندباره جرم از طرف قاچاقچیان است که از این رأفت برداشت ناچیز بودن مجازات و در نتیجه ارزش دار بودن ریسک ارتکاب به قاچاق می‌نمایند.

مروری بر نتایج پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد، قرار دادن چنین تخفیف‌هایی در مجازات عاملین شاید در نگاه اول باعث کاهش پرونده‌های قضایی شده و در مواردی هم برخی اغفال‌شدگان و افراد بی‌گناه را تبرئه نماید، اما در بیشتر اوقات باعث تکرار جرائم از سوی مرتکبین شده است. گزارش ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز نشان می‌دهد، درصد پرونده‌های قاچاق کمتر از یک میلیون تومان کاهش یافته، اما در مقابل باعث افزایش نسبت ارزش کل پرونده‌ها به تعداد آن‌ها بوده که حاکی از تبدیل شدن حالت خرد به سمت حالت کلان و در نتیجه حرکت به سوی نهادینه شدن پدیده قاچاق است (معاونت پژوهش و آمار و اطلاعات ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ۱۳۸۸).

همچنین یافته‌های پژوهشی در سال ۹۶ از میان ۱۰۱۷ نفر از قاچاقچیان سابقه‌دار در استان‌های مرزی جنوبی (هرمزگان، بوشهر، خوزستان، سیستان و بلوچستان) در سال‌های ۹۵-۱۳۹۰ نشان می‌دهد، از افرادی که بیش از دو بار به قاچاق کالا با ارزش ریالی بالای یک میلیارد دلار مرتکب شده‌اند و دوباره به مجازات قانونی محکوم شده‌اند، تعداد ۵۱ درصد دارای سابقه محکومیت کیفری بیش از ۵ فقره و ۴۹ درصد دارای سابقه محکومیت بالای دو فقره تا ۵ فقره و ترکیب سنی آنان نیز ۳۹ درصد بین ۲۵-۳۵ سال و ۴۱ درصد سن ۵۰-۳۶ سال و مابقی بالای ۵۰ سال داشته‌اند (بیابانی و گندشمین، ۱۳۹۶).

۳. ایجاد بازارچه‌های مرزی

ایجاد بازارچه‌های مرزی که با هدف ایجاد اشتغال و تأمین معیشت ساکنان این مناطق، کنترل قاچاق کالا و افزایش امنیت مرزها شکل گرفته‌اند نیز تاکنون نتوانسته به صورت واقعی به تحقق اهداف مذکور بینجامد (ولیعقلی‌زاده و حسین‌نژاد، ۱۳۹۵). از این رو

عمده درآمدهای اقتصادی ناشی از تجارت مرزی که به دو شکل رسمی و غیر رسمی (قاچاق) حاصل می‌شود، صرفاً به بازتولید ثروت تعداد اندکی از سرمایه‌داران این مناطق شده و طبقه نابرخوردار آنجا همچنان به کارهای سابق خود مثل (کولبری، دست‌فروشی، رانندگی، کارگری، باغبانی و...) مشغول هستند (قادرزاده و محمدپور، ۱۳۹۲).

در این فرایند، اغلب کولبرهای کالای قاچاق، به دلیل ناچیزبودن درآمدها از بخش کشاورزی، سهمیه قانونی داد و ستد کالای خود در بازارچه‌های موقت مرزی را در اختیار تجار آنجا قرار می‌دهند. سرمایه‌های به‌دست‌آمده از این طریق در شهرها و در بخش املاک و مستغلات به‌کار گرفته شده و نفعی برای روستاهای این مناطق ندارد (امیرپناهی، طالب و میرزایی، ۱۳۹۴). افزون بر این، ایجاد بازارچه‌ها در مناطق مرزی همچون مریوان، تغییرات عمده‌ای را در حوزه نظام خانواده همچون گسست پیوندهای خانوادگی، استحاله ارزش‌های وفاداری، زوال آمریت نهادین و نمادین والدین و لغزش بنیان‌های خانواده و نیز رشد مخرب و ناموزون اقتصاد منطقه را به‌همراه داشته است (قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۲).

از این منظر نیز اگرچه باز شدن مرز باعث افزایش درآمد و رفاه مادی شهروندان این مناطق شده است، اما مواجهه و ارتباط پیوسته شهر و روستا و غلبه ناشی از تجارت مرزی، بخش کشاورزی را در این مناطق تضعیف نموده است. همچنین ورود مسافری با فرهنگ‌ها و ویژگی‌های مختلف از نقاط متفاوت کشور برای خرید از این منطقه مرزی، فرهنگ یک دست و همگن این مناطق را نیز برهم زده و از طرف دیگر با افزایش تقاضا برای خرید کالاهای وارداتی، بازار انواع کالاهای تقلبی که برای فروش بیشتر و سود بالاتر رقابت می‌نمایند، داغ‌تر شده است (کریمی و دانش‌مهر، ۱۳۹۸). در چنین شرایطی افراد فعال در زمینه قاچاق برای واردکردن کالاهای لوکس، برخی افراد را برای انتقال کالای همراه مسافر از مناطق آزاد استخدام می‌نمایند که این مسئله باعث سازمان‌یافته‌تر شدن فرایند قاچاق شده (درویش و اسماعیلی، ۱۳۸۴) و به همین دلیل در اصطلاح اقتصاد کلان گفته می‌شود که آن‌ها به دام دانه‌درشت‌ها افتاده‌اند.

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۰۳

نمونه‌ای دیگر در این خصوص، بازارچه مرزی جوان رود کرمانشاه است که در آن گروه‌هایی به واردکردن کالاهای قاچاق پرخطر مثل مواد مخدر، مشروبات الکلی و وسایل ویدئویی و نیز فعالیت در بازار قاچاق کالا و ارز، اسلحه، سوخت می‌پردازند که به شبکه فراملی از چین تا دبی متصل بوده و حلقه‌های خریدار، فروشنده و توزیع‌کننده را با واسطه‌ها و دلالان و خرده‌فروشان پیوند می‌دهند (حیدری‌فرد و پاکهیده، ۱۳۹۷). افزون بر موارد پیش‌گفته، باید به این نکته اشاره داشت که قاچاق کالا تنها به وارد شدن از راه کولبران و به‌شکل ابتدایی آن که حالتی خرد و معیشتی است ختم نشده و در اشکال گروهی و سازمان‌یافته نیز وجود دارد که شناسایی و مقابله با آن بسیار دشوار است. در این خصوص می‌توان به قاچاق فرآورده‌های نفتی که به‌طور عمده یارانه‌ای یا سهمیه‌بندی شده هستند و از طریق جاسازی در مخازن ویژه مواد نفتی که در کشتی‌ها و لنج‌هایی که در سواحل خلیج فارس تردد می‌کنند یا با لوله‌کشی‌ها مخصوص منتقل می‌شوند، اشاره نمود. در این نوع از قاچاق مقادیر زیادی انرژی به خارج می‌شود (بیابانی و گندشمین، ۱۳۹۶).

آثار تحریم در فرایند قاچاق کالا و ارز

در عرصه بین‌الملل برخی کشورها با این استدلال که کشوری به قوانین بین‌المللی تجاوز نموده است، از طریق اعمال شرایط تحریم اقتصادی، تلاش می‌نمایند تا آن کشور را وادار نمایند که از اعمال و رفتار غیر قابل پذیرش خودداری نماید (یزدان‌پناه، ۱۳۷۴). در واقع این شرایطی است که از بیرون مرزها به کشور تحمیل می‌شود. در این موقعیت کشور قربانی بر اثر کمبودها و محدودیت‌های تحریم با افزایش قابل توجه تقاضا برای کالاهای قاچاق روبه‌رو می‌شود. در این شرایط، تصمیم‌گیران وزن بیشتری را به منافع سیاست کنونی جامعه داده و به انتخاب سیاست‌هایی با هزینه‌های کوتاه‌مدت کمتر و اعتقاد به اینکه موانع در آینده کاهش خواهند یافت، مبادرت می‌نمایند (لوین و همکاران، ۱۳۹۵)؛ بنابراین دولت حاکم به‌ناچار تلاش می‌نماید تا برای مقابله با تحریم از روش‌های مختلف از جمله قاچاق کالا، به‌عنوان پاسخی منطقی و ضروری در برابر تحریم استفاده نماید. در این شرایط دیدگاه کشور مورد تحریم با دیدگاه دیگر کشورها

از فساد متفاوت بوده و نوعی رویکرد اخلاقی برای قاچاق را به وجود می‌آید، زیرا یک عمل زمانی فساد تلقی می‌شود که جامعه آن را محکوم کند (Heidenheimer & Johnston, 2007). در نتیجه چنین برداشتی است که قاچاق کالا و ارز به‌عنوان یک پدیده عادی تلقی شده و قاچاقچیان با انجام امری به‌ظاهر مورد پسند در خروج و ورود کالاهای مورد نیاز مردم و منابع ملی نیرومند می‌شوند (آذری، ۱۳۸۸).

سیاست‌گذاران این کشورها تصور می‌کنند که بعد از لغو تحریم‌ها این مسائل از بین خواهند رفت؛ اما آنچه واقعاً اتفاق می‌افتد، موج افزایشی از گروه‌های جرائم سازمان‌یافته ایجاد شده و با ایجاد مشروعیت برای فعالیت آن‌ها، مبارزه با قاچاق دشوار شده می‌شود (ربیعی و نورمحمدی، ۱۳۹۵). جمهوری اسلامی ایران که سال‌هاست به‌دلیل موضوعات مختلفی همچون مسئله هسته‌ای با اعمال تحریم‌های بین‌المللی و به‌ویژه تحریم‌های ظالمانه ایالات متحده آمریکا روبه‌رو شده، از چنین شرایطی متأثر بوده است.

از این رو، ظهور روش‌ها و شبکه‌های متعددی که برای فرار و دور زدن تحریم‌ها و استفاده از مسیرهای جایگزین برای تأمین تجهیزات، قطعات، فناوری‌ها و سایر موارد مورد نیاز، از نتایج قرار داشتن ایران در شرایط تحریمی بوده است. به‌عنوان مثال به علت تحریم قطعات هواپیمای مسافربری یا فروش دارو به ایران که از سوی آمریکا اعمال شد، این موضوع برای دولت ایران به‌عنوان یک اقدام ضد انسانی قابل تقبیح شناخته شده و از نقض این‌گونه تحریم‌ها حمایت شد (آذری، ۱۳۸۸).

همچنین در خصوص تحریم‌های بانکی نیز که وزارت خزانه‌داری آمریکا ۱۸ بانک و مؤسسه مالی ایران را تحریم کرد به گفته محمود بهمنی، رئیس کل اسبق بانک مرکزی ایران، در واکنش به این تحریم، بانک مرکزی با مجموعه تمهیداتی که فراهم کرد، توانست امورات مرتبط با نقل و انتقالات مالی مورد نیاز کشور و واردات را از طریق مبادلات غیر سیستمی برای نقل و انتقالات ارزی برقرار سازد. همچنین عبدالناصر همتی رئیس بانک مرکزی در دولت روحانی نیز در واکنش به تسری تحریم‌های ثانویه به باقی‌مانده بانک‌های ایرانی گفت: از آنجاکه تعدادی از این بانک‌ها وظیفه انتقال منابع برای خرید دارو و مواد غذایی را برعهده داشته‌اند، برای تأمین دارو و غذای مردم در

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۰۵

زمان فشار حداکثری، از مسیرها و روش‌هایی اجازه ندادیم هیچ‌گونه کمبودی در کشور ایجاد شود و از این پس نیز بانک مرکزی در کنار بخش خصوصی، تمام تلاش خود برای تأمین دارو و کالاهای اساسی مورد نیاز مردم از روش‌های مختلف به‌کار خواهد بست و اجازه نخواهد داد از این ناحیه فشار بیشتری بر مردم وارد شود.^۱

از موارد دیگر تحریم سوئیفت است که به سبب تحریم‌های آمریکا، سرویس خود به ایران را قطع نمود. در این خصوص رئیس وقت بانک ملت ایران، در ژانویه ۲۰۱۹، از بلاکچین به‌عنوان ابزاری برای دورزدن تحریم‌ها یاد کرده و گفت: ازلحاظ فنی این فناوری می‌تواند سیستم پرداخت را از فشار تحریم‌های ایالات متحده مصون سازد؛ بنابراین در این رابطه یک شرکت استارت‌آپ سوئدی «بریو نیورلد اینوستمنت^۲» بیتکوین را از سرمایه‌گذاران دریافت کرده و برای خرید سهام شرکت‌های ایرانی در بازار سرمایه تهران به ریال تبدیل می‌کرد. این شرکت که فعالیت خود را فقط از طریق رمز ارز انجام می‌داد، یک سال بعد از آن به سبب دستورالعمل بانک مرکزی ایران درباره ممنوعیت رمز ارزها فعالیت خود را متوقف کرد (سعیدوزیری، ۱۴۰۰). بدون شک رشد بالای فعالیت‌های غیرمجاز استخراج رمزارزهای قاچاق در مزارع بیت کوین و دستگاه‌های استخراج رمز ارز (ماینر) که به‌صورت قاچاق وارد کشور می‌شوند و در نتیجه مشکلاتی که در سیستم اقتصادی و نیروی برق کشور به‌وجود آورد، در نتیجه تحریم‌های سخت‌گیرانه علیه ایران بوده است.

آثار افزایش قاچاق کالا و ارز برای ایران

بدخیم‌بودگی فرایند قاچاق کالا و ارز در ایران را، با نگاهی به وضعیت کشور در مقایسه با سایر کشورها در مواردی همچون رتبه جهانی در شاخص فساد می‌شود ارزیابی نمود. در این رابطه سازمان شفافیت بین‌المللی میزان فساد را هر سال براساس شاخص CPI^۳ برای کشورهای عضو این سازمان بیان می‌کند.

1. <https://www.mehrnews.com/news/5043607>

2. Brave New World Investments

۳. شاخص Corruption Perception Index (که به‌اختصار CPI نیز گفته می‌شود)، مهم‌ترین و مطرح‌ترین شاخصی است که در حوزه‌ی فساد به‌صورت بین‌المللی شناخته شده است که توسط سازمان شفافیت بین‌المللی سنجیده می‌شود.

این شاخص میزان فساد را از صفر تا ۱۰ نشان داده که شاخص صفر بیشترین فساد و ۱۰ کمترین میزان فساد را نشان می‌دهد. به‌عنوان مثال بررسی وضعیت شاخص ادراک فساد در سال ۲۰۱۹ در میان ۱۸۰ کشور جهان نشان می‌دهد دانمارک، نیوزیلند، فنلاند، سنگاپور، سوئد، سوئیس، نروژ، هلند، آلمان و لوکزامبورگ به ترتیب بالاترین رتبه و کشورهای سومالی، سودان جنوبی، سوریه، یمن، ونزوئلا و سودان به ترتیب نیز بدترین رتبه را دارا هستند. ایران هم که از سال ۲۰۰۳ عضو این سازمان شده است امتیازات و رتبه زیر را در این سال‌ها داشته است:

جدول ۳. جایگاه ایران در رتبه‌بندی سازمان شفافیت بین‌المللی^۱

سال	رتبه جهانی	تعداد کل کشور	نمره ایران
۲۰۰۳	۷۸	۱۳۳	۳۰
۲۰۰۴	۸۷	۱۴۶	۲۹
۲۰۰۵	۸۸	۱۵۹	۲۹
۲۰۰۶	۱۰۵	۱۶۳	۲۷
۲۰۰۷	۱۳۱	۱۸۰	۲۵
۲۰۰۸	۱۴۱	۱۸۰	۲۳
۲۰۰۹	۱۷۲	۱۸۰	۱۸
۲۰۱۰	۱۴۶	۱۷۸	۲۲
۲۰۱۱	۱۲۰	۱۸۳	۲۷
۲۰۱۲	۱۳۳	۱۷۶	۲۸
۲۰۱۳	۱۴۴	۱۷۷	۲۵
۲۰۱۴	۱۳۶	۱۷۵	۲۷
۲۰۱۵	۱۳۰	۱۶۷	۲۷
۲۰۱۶	۱۳۱	۱۷۶	۲۹
۲۰۱۷	۱۳۰	۱۸۰	۳۰
۲۰۱۸	۱۳۸	۱۸۰	۲۸
۲۰۱۹	۱۴۶	۱۸۰	۲۶
۲۰۲۰	۱۴۹	۱۸۰	۲۵
۲۰۲۱	۱۵۰	۱۸۰	۲۵
۲۰۲۲	۱۴۷	۱۸۰	۲۵

این آمار وضعیت ایران را در مقایسه با کشورهای خاورمیانه در وضعیت نامناسبی

1. http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۰۷

نشان می‌دهد. همچنین در بررسی روند شاخص‌های عملکردی اقتصادی و نهادی در ایران، آمارهای اعلام‌شده از سوی مرکز سنجش آمار فساد، جایگاه ایران در میان ۲۲ کشور سند چشم‌انداز که در شاخص CPI در سال ۲۰۱۹، در رتبه ۱۸ این کشورها قرار داده شده است (معاونت امور اقتصادی و برنامه‌ریزی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۹). همچنین براساس آمار جدول یادشده، جایگاه ایران در سال ۲۰۲۲ در میان ۱۸۰ کشور جهان در رتبه ۱۴۷ و نمره آن ۲۵ از ۱۰۰ نشان داده شده است؛ بنابراین با کاربست روش‌های نوین برای مبارزه با فرایند قاچاق می‌توان به بهبود شرایط امیدوار بود.

توصیه‌های سیاستی

به نظر می‌رسد سازوکارهایی که تاکنون برای مهار قاچاق کالا و ارز در ایران، به‌دلیل کاربست شیوه‌های آمرانه و دولت‌محور، توفیق نیافته است؛ بنابراین در این پژوهش پیشنهاد می‌شود، برای بهبود شرایط از طریق برقراری روابط متقابل بین بازیگران دولتی و غیر دولتی به این موضوع ورود شود (Rakodi, 2001). در واقع تنها با مشارکت دادن ذی‌نفعان مختلف است که می‌توان برای مهار قاچاق کالا و ارز امیدوار بود. ذی‌نفعان شامل افراد، گروه‌ها یا سازمان‌هایی هستند که می‌توانند روی برنامه‌ریزی، طراحی، اجرا و استفاده در آینده تأثیر بگذارند. از جمله این ذی‌نفعان می‌توان به مقامات محلی، استانی، ملی و همچنین کسانی که در بخش خصوصی به‌دنبال سرمایه‌گذاری و به‌دست‌آوردن سود هستند (zhengetal, 2014) اشاره نمود که ضمن بیان خواسته‌ها، نیازهای خود، می‌توانند راه‌حل‌هایی را در فرایند تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری بیان نمایند (آریانا و همکاران، ۱۳۹۷).

برای مثال در سطح افراد، از جمله این ذی‌نفعانی که در ایران تاکنون به مقوله ساماندهی کولبرانی که در فرایند قاچاق کالا و ارز در نواحی مرزی کشور کمک نموده است، می‌توان به ورود یک شخص کارآفرین (امید حسینی)^۱ اشاره نمود که با ایجاد

۱. این کارگاه توسط آقای امید حسینی کارآفرین ۳۸ ساله با سرمایه ۲۰۰ میلیون تومانی برای ۶۰ تا ۷۰ نفر زمینه اشتغال‌زایی ایجاد نموده و تولیدات آن را افزون بر مصرف داخلی به کشور عراق نیز ارسال می‌نماید، وی در انجام این حرکت کم و بیش از حمایت نهادهایی همچون بنیاد برکت و اداره صنعت، معدن و تجارت برخوردار بوده است.

یک کارگاه خیاطی و به‌کارگیری زنان کولبر شهر مریوان، موفق شد ضمن اشتغال‌زایی سالم و بی‌خطر برای آن‌ها، به رونق تولید کشور نیز کمک نماید. هرچند این تجربه با برنامه‌ریزی و با هدف‌گذاری و در ذیل فرایند مداخله انجام نشده، اما تجربه خوبی است که در حال حاضر می‌توان با شاخصه‌های کاربست راهبرد همکارانه مطابقت داده شود. از این رو با برخی اقدامات مداخله‌ای به شرح ذیل می‌توان به بهبود وضعیت کمک رساند.

۱. ایجاد انگیزه در ذی‌نفعان

با توجه به این‌که در این راهبرد، برای تثبیت حمایت جمعیت فعلی ذی‌نفعان و ایجاد انگیزه برای توسعه جمعیت حامیان، ایجاد پاداش برای برندگان است، بنابراین از طریق پرداخت مزد خلاقیت‌های ذی‌نفعان اولیه، انگیزه برای سیاست‌های آینده در آن‌ها شکل خواهد گرفت. از این منظر با ایجاد بازخوردهای مثبت به خلاقیت فعالان خودجوش، می‌توان موجب بسط این اقدامات به حامیان جدید شد (لوین و همکاران، ۱۳۹۶).

لازمه ایجاد چنین بستری از راه مداخلات به‌موقع و هوشمندانه است و اگر با روش‌های مختلف تبلیغاتی و رسانه‌ای و در نظر گرفتن مشوق‌های لازم برای ذی‌نفعان نیز همراه شود، می‌تواند با برجسته کردن مزایا و منافع ذی‌نفعان با مشارکت در فرایند رویارویی با قاچاق کالا و ارز برایشان حاصل می‌شود، بازده فزاینده‌ای را برای کشور به‌همراه داشته باشد.

به این معنی که با جهت دادن مداخلات به سمتی که به‌تدریج فواید آن را برای جمعیتی که در ابتدا تحت تأثیر مداخله قرار گرفته‌اند، می‌شود به افزایش حمایت از مداخله و تقویت آن رسید. در این شرایط وقتی جمعیتی که تحت پوشش نیستند از مزایایی که دیگران دریافت می‌کنند آگاه شوند، به‌احتمال زیاد به‌دنبال چنین پوششی برمی‌آیند (لوین و همکاران، ۱۳۹۵)؛ بنابراین تقویت اولین موارد از ذی‌نفعانی که به رام کردن قاچاق کالا و ارز در ایران یاری رسانده‌اند بسیار ضروری است.

۲. برجسته‌سازی دستاوردها

برجسته نمودن ورود ذی‌نفعان به مقوله مبارزه با قاچاق کالا و ارز را می‌شود از راه

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۰۹

پرورش هنجارها دنبال نمود. برای مثال درباره راه‌اندازی کارگاه خیاطی و به‌کارگیری زنان کولبر، پخش گزارش از صدا و سیما، جمهوری اسلامی و همچنین پوشش گسترده مطبوعاتی آن، بازتاب خوبی در محافل عمومی داشت.

چنان‌که در این مورد شاهد بودیم، کولبرانی که در حیطه قاچاق کالا فعالیت داشتند، با اشتغال در این بخش ضمن ابراز رضایت از موقعیت شغلی به‌وجودآمده، دیگر کولبران و قاچاقچیان را برای روی آوردن به فعالیت‌های قانونی تشویق می‌نمودند. از دیگر آثار مثبت این رهیافت توجه به این مسئله است که شهروندان ساکن خطوط مرزی واقف می‌شوند که در جامعه تنها نبوده؛ بلکه دارای هویتی یکسان با سایر شهروندان کشور هستند؛ بنابراین با تقویت این مدل فرهنگ اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در بین مرزنشینان، افزون بر اینکه امنیت مناطق مرزی حفظ می‌شود، وضعیت قاچاق در این مناطق نیز تخفیف خواهد یافت (ساریان، ۱۳۹۸).

۳. دیپلماسی اقتصادی

از دیگر مواردی که می‌تواند در فرایند مداخله برای مواجهه با قاچاق کالا و ارز راهگشا باشد، بهره‌گیری از توان دیپلماسی اقتصادی است. دیپلماسی اقتصادی مجموعه‌ای از اقداماتی است که با فعالیت‌های اقتصادی برون‌مرزی نقش‌آفرینان دولتی و غیر دولتی جهان ارتباط دارد. این فعالیت‌های اقتصادی شامل مواردی همچون سرمایه‌گذاری، صادرات و واردات است. از این رو تقویت روابط اقتصادی با دیگر کشورها به‌ویژه همسایگان برای کاهش تفاوت ارزش کالا در داخل و خارج به صورتی که اهتمام به قاچاق مقرون‌به‌صرفه نباشد، از اهمیت به‌سزایی برخوردار است؛ بنابراین در دیپلماسی تجاری به‌عنوان زیرشاخه دیپلماسی اقتصادی، پیوستن ایران به قلمرو نهادها و سازمان‌های چندملیتی مانند سازمان تجارت جهانی^۱ می‌تواند، از طریق کاهش اختلاف قیمت کالا و ارز در داخل و خارج، فعالیت‌های قاچاق را بدون سود و بی‌فایده جلوه دهد.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش به این موضوع اشاره شد که راهبردهای فعلی مواجهه با قاچاق کالا و

ارز به‌طور عمده دولت‌محور و آمرانه بوده است. این روش که برپایه تنظیم و ارسال قوانین، مقررات و بخش‌نامه‌ها از سوی ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز برای دستگاه‌های اجرایی، قضایی و انتظامی صورت می‌گیرد، به‌دلیل گستردگی و پویایی روش‌های قاچاق کالا و ارز، توفیق مهار آن را نیافته است.

به‌دلیل تأکید بیشتر بر ابعاد امنیتی همچون کشف و ضبط کالای قاچاق، دستگیری برخی عوامل قاچاقچی و صدور احکام قضایی، به ساختارسازی از طریق مشارکت ذی‌نفعان توجه کمتری شده است. بر این اساس، با قبول پیچیدگی مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران، به نظر می‌رسد راه‌حل‌های مرسوم فعلی کافی نبوده و نیازمند تغییراتی در برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌ها در این بخش است.

به این منظور برای ایجاد حس مشارکت‌جویانه در شهروندان، سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، شرکت‌های دانش‌بنیان، دانشگاهیان و دیگر ذی‌نفعان داخلی و خارجی، لازم است، بستر لازم برای تثبیت و ارتقای سود و مزایای گروه‌های ذی‌نفع فعلی محیا شود. از طرف دیگر طرح‌ریزی برنامه‌های بلندمدت و دارای پشتوانه مادی و معنوی از سمت دولت، برای ایجاد مشوق‌های انگیزه‌ساز جهت اضافه شدن گروه‌های ذی‌نفع جدید ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به مطالب ارائه‌شده می‌توان به‌عنوان پیشنهاد مسیر مداخله، در مبحث بسترسازی و پرنمودن خلأهای کنونی که باعث افزایش قاچاق کالا و ارز در کشور شده‌اند، مواردی را به شرح ذیل عنوان کرد:

در حوزه داخلی، فراهم ساختن ترتیباتی برای کاهش اساسی تعرفه‌های گمرکی و سایر موانع تجاری و نیز برطرف کردن تبعیضات تجاری؛ ایجاد تغییرات لازم در برخی موارد قانونی؛ افزایش سرعت در اعمال قوانین مربوط به مناطق آزاد در مناطق مرزنشین، ایجاد مشوق‌های قانونی و تسهیلاتی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، برون‌سپاری ساماندهی بازارچه‌های مرزی؛ برون‌سپاری گسترش بازارهای مرزی محلی و بخش‌های تولیدی و تقویت زیرساخت‌های لازم برای رونق بخش کشاورزی برای اشتغال مرزنشینان؛ گسترش فعالیت‌های آموزشی و فرهنگ‌سازی و تقویت هنجارها برای افزایش آگاهی و دانش شهروندان به‌ویژه در مناطق مرزنشین و ایجاد روحیه همبستگی با سایر شهروندان؛ محلی نمودن راه‌کارهای مبارزه با فرایند قاچاق ازجمله

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۱۱

مشارکت گروه‌های قومی، مذهبی و تشکل‌های صنفی ذی‌نفع در کاهش قاچاق. در حوزه خارجی، گام برداشتن در مسیری که اختلاف قیمت‌ها را در خارج و داخل مرزها (که انگیزه لازم برای جریان‌های قاچاق کالا و ارز است) به حداقل برساند. از این رو ضمن توجه به مقوله اقتصاد مقاومتی، مهار تورم و رشد تولید در داخل کشور، کاربست دیپلماسی اقتصادی برای بسترسازی در بخش سرمایه‌گذاری صادرات و واردات و تقویت روابط اقتصادی با دیگر کشورها به‌ویژه همسایگان و کشورهای دوست می‌تواند راهبردی مطلوب برای بهبود وضعیت باشد.

منابع

- آذری، مصطفی (۱۳۸۸). تأثیر تحریم بر قاچاق. *دوماهنامه پژوهشی. تحلیلی ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز*، (۶ و ۷)، ۱۳-۱۹.
- آریانا، اندیشه، محمدی، محمود، و کاظمیان، غلامرضا (۱۳۹۷). مدل مدیریت تعارض ذی‌نفعان بازاریابی شهری برپایه حکمروایی همکارانه. *نامه معماری و شهرسازی*، (۲۱)، ۱۲۳-۱۴۳. doi: 20.1001.1.27171299.1397.11.21.7.8
- ابراهیمی، شهرام، و دانش، مصطفی (۱۳۹۸). تحلیل شکلی و ماهوی قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز. *مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی*، ۴۹ (۲)، ۳۰۹-۲۸۱. doi: 10.22059/jqclcs.2020.273953.1380
- ابراهیمی، مهرزاد، و چاکرزی، عبدالوهاب (۱۳۹۴). ارتباط میان نرخ جرم و جنایت با تورم و بیکاری در ایران. *امنیت و نظم اجتماعی*، ۴ (۱۰)، ۱۱۳-۱۲۷. doi: 20.1001.1.23221453.1394.4.2.7.7
- امیرپناهی، محمد، طالب، مهدی، و میرزایی، حسین (۱۳۹۴). بازار مرزی و مناطق روستایی: بررسی نقش و جایگاه روستاییان در بازار مرزی شهرستان بانه. *پژوهش‌های روستایی*، ۶ (۳)، ۵۱۵-۵۴۴. doi: 20.1001.1.20087373.1394.6.3.3.1
- برازی، علی‌رضا، مؤیدی خرم‌آبادی، علی، و ملک، مریم (۱۳۹۸). مدیریت دانش: ضرورتی انکارناپذیر در مبارزه با قاچاق کالا و ارز. *اقتصاد بپنهان*، ۴ (۱۷)، ۱۰۱-۱۳۵.
- بیابانی، غلامحسین، و ستوده‌گندشمین، مجتبی (۱۳۹۶). بررسی سازمان‌یافتگی قاچاق کالا و ارز در مرزهای جنوبی ایران. *مطالعات مرزی*، ۵ (۴)، ۲۹-۶۲.
- پرهام‌فر، امیرمحمد (۱۳۸۶). مبارزه با قاچاق کالا و سیاست‌های توسعه اقتصادی در ایران. *اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، (۲۴۶)، ۲۲۲-۲۳۷.
- حیدری ساریان، وکیل (۱۳۹۸). نقش مسئولیت‌پذیری اجتماعی در تقویت امنیت مرزی مناطق روستایی، مطالعه موردی: شهرستان مرزی گرمی. *مطالعات مرزی*، ۷ (۳)، ۱۳۹-۱۶۴.

۴۱۲ مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، ۱۴۰۲، دوره ششم، شماره دوم، ۳۸۷-۴۱۵

حیدری فر، محمدرئوف، و پاکهیده، اقبال (۱۳۹۷). ارزیابی عوامل ژئوپلیتیکی، تهدیدها و مخاطرات مناطق مرزی استان کرمانشاه. *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۸ (۲۷)، ۱۶۷-۱۸۶. doi: 10.22111/GAIJ.2018.4096

درویش، امیرحسین، و اسماعیلی، ایرج (۱۳۸۴). قاچاق کالا و ارز: نابسامانی اقتصادی و یا جرم بررسی قاچاق کالا و ارز و زندان. *اصلاح و تربیت*، (۴۵)، ۱۴-۱۷.

دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷). *لغت‌نامه دهخدا*. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

ذوالفقارطلب، مصطفی (۱۳۹۷). قاچاق کالا و ارز از منظر اصول فقه. *اقتصاد پنهان*، ۲ (۱ و ۲)، ۳۵-۷۲.

ریبیعی، حسین، و نورمحمدی، مهتاب (۱۳۹۴). تبیین رابطه قاچاق با کارایی حکومت‌ها و نقش آن در چرخه مقبولیت نظام سیاسی. *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۵ (۱۲)، ۱۵-۲۸. doi: 10.22108/SSOSS.2016.20947

رضاقلی‌زاده، مهدیه، و حیدرزاده، سحر (۱۳۹۸). قاچاق کالا و اشتغال در ایران. *پژوهش‌های اقتصادی رشد و توسعه پایدار*، ۲۰ (۲)، ۱۴۵-۱۷۶. doi: 20.1001.1.17356768.1399.20.2.2.5

سعیدوزیری، خدایار (۱۴۰۰). تأثیر رمزارزها بر تحریم‌های یک‌جانبه. *دوفصلنامه تخصصی حقوق فناوری‌های نوین*، ۲ (۴)، ۱۵۳-۱۳۳. doi: 10.22133/MTLJ.2022.330804.1077

شهرکی، مهدی (۱۳۹۷). قاچاق کالا و ارز در نظام جزایی ایران. *قانون یار*، ۲ (۵)، ۳۰۹-۳۲۱.

قادرزاده، امید، و محمدپور، احمد (۱۳۹۲). تجارت مرزی و تفسیر مردم از تغییرات جهان زیست خانواده. *راهبرد فرهنگ*، ۶ (۲۲)، ۶۲-۸۴.

کریمی، علیرضا، و دانش‌مهر، حسین (۱۳۹۸). بررسی احساس امنیت در مناطق مرزی مطالعه موردی: شهر مریوان. *مطالعات مرزی*، ۷ (۴)، ۱-۲۴.

کریمی‌مله، علی (۱۳۹۷). مسائل سیاستی بدخیم و لزوم بازنگری راهبردی در الگوهای سنتی روابط دولت-ملت در ایران. *دولت‌پژوهی*، ۴ (۱۵)، ۱-۳۹. doi: 10.22054/tssq.2018.9341

کریمی‌مله، علی؛ پارسا، ندا (۱۳۹۸). سیاست‌گذاری هویت ملی و الزامات راهبردی آن برای ایران. *مطالعات ملی*، ۲۰ (۱)، ۳-۲۰.

کلی، لوین، کاشور، بنجامین، برنشتاین، استیون، و اولد، گرام (۱۳۹۵). قسمت اول: غلبه بر تراژدی برآمده از مشکلات فوق بدخیم؛ محدود ساختن منافع شخصی آینده برای بهبود وضعیت تغییرات اقلیمی جهانی. ترجمه محمودی، محسن؛ عرب‌یار محمدی، جواد و غیاثوند، ابوالفضل، *فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۶ (۲۱)، ۲۷۱-۲۹۲.

کلی، لوین؛ کاشور، بنجامین؛ برنشتاین، استیون؛ اولد، گرام (۱۳۹۶). قسمت دوم: غلبه بر تراژدی برآمده از مشکلات فوق بدخیم؛ محدود ساختن منافع شخصی آینده برای بهبود وضعیت تغییرات اقلیمی جهانی. ترجمه محسن محمودی، جواد عرب‌یار محمدی و ابوالفضل غیاثوند. *فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۷ (۲۵)، ۳۲۷-۳۵۰.

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۱۳
کوچکی، احمدرضا؛ ابراهیمی، شهرام (۱۳۹۸). تخفیف مجازات در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب
۱۳۹۲. *پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی*، ۷ (۱۳)، ۶۱-۸۰.
محمدی، تیمور، ابونوری، عباسعلی، و محمدنژاد، رؤیا (۱۳۹۴). تحلیل رابطه علی بین نرخ تورم و بیکاری در
اقتصاد ایران. *اقتصاد مالی*، ۹ (۳۰)، ۲۹-۴۶. doi: 20.1001.1.25383833.1394.9.30.2.3
معاونت حقوقی ریاست جمهوری (۱۳۹۴). *مجموعه قوانین مبارزه با قاچاق کالا و ارز و آیین‌نامه‌های آن*.
ولیعلی‌زاده، علی، و حسین‌نژاد، اسماعیل (۱۳۹۵). ارزیابی نقش بازارچه‌های مشترک مرزی در توسعه و رفاه
مناطق مرزنشین، مطالعه موردی: بازارچه‌های مرزی سیران‌بند بانه. *پژوهشنامه مطالعات مرزی*، ۴
(۴)، ۲۱-۱.
یزدان‌پناه، احمد (۱۳۷۴). تحلیلی تئوریک از تحریم‌های اقتصادی. *بررسی‌های بازرگانی*، (۹۸)، ۱۴-۲۲.
یوسفی، نریمان (۱۳۹۶). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و مبادلات قاچاق. *اقتصاد پنهان*، (۴ و ۵)، ۹-۳۴.

References

- Amirpanahi, M., Taleb, M., & Mirzaei, H. (2015). Border market and rural areas; Investigating the role and position of villagers in the border market of Bane city. *Rural Research*, 6 (3), 515-544. doi: 20.1001.1.20087373.1394.6.3.3.1 (In Persian).
- Ariana, A., Mohamadi, M., & Kazemian, Gh. (2018). Conflict management model of urban regeneration stakeholders based on cooperative governance. *Architecture and urban planning*, 21, 123-143. doi: 20.1001.1.27171299.1397.11.21.7.8 (In Persian).
- Australian Public Service Commission (2007). *Tackling Wicked Problems, A Public Policy Perspective*. Policy Paper, Australian Public.
- Azari, M. (2009). The impact of sanctions smuggling. *Hidden Economy*, 6 (7), 13-19 (In Persian).
- Barazi, A. R., & Moayedi Khorramabadi, A. & malek, M. (2019). Knowledge management: an undeniable necessity in the fight against smuggling of goods and currency. *Hidden Economy*, 4 (17), 101-135 (In Persian).
- Berger, H. & Nitsch, V(2008). Gotha! A Profile of Smuggling in International Trade. *CESIFO Working Paper*, Paper No 2475. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1310068>.
- Biabani, Gh., & Sotudeh, M. (2017). Investigating the organization of goods and currency smuggling in the southern borders of Iran, *Border Studies*, 5(4), 29-62 (In Persian).
- Darvish, A. H., & Ismail, I. (2005). Smuggling goods and currency; Economic disorder or the crime of investigating the smuggling of goods and currency and prison, *Correction and Rehabilitation*, 45, 14-17. (In Persian).
- Dehkhoda, A. A. (1998). *Dehkhoda Dictionary*. Tehran: University of Tehran Press (In Persian).
- Dunn, W. (2018). *Public Policy Analysis: An Integrated Approach*, Routledge. Sixth Edition.
- Ebrahimi, M., & Chakerzahi, A. (2015). Relationship between crime rate and inflation and unemployment in Iran. *Strategic Research on Social problems in Iran*, 4 (10), 13-127. doi: 20.1001.1.23221453.1394.4.2.7.7. (In Persian).
- Ebrahimi, Sh., & Danesh, M. (2019). Analyzing the form and content of the law on Combating and Currency Smuggling. *Criminal Law and Criminology Studies*, 49 (2), 281-309. doi:10.22059/jqclcs.2020.273953.1380. (In Persian).
- Ghaderzadeh, O., & Mohammadpor, A. (2013). Cross-border trade and people's interpretation of changes in the world of family life. *Culture strategy*, 6 (22), 62- 84 (In Persian).
- Head, B., & Alford, J. (2013). Wicked Problems: Implications for Public Policy and Management. *Administration & Society*, 47 (6), doi:10.1177/0095399713481601.
- Heidari Sareban, V. (2019). The role of social responsibility in strengthening the border security of rural areas, case study: Gharmi border city, *Border Studies*, 7 (3), 139- 164 (In Persian).
- Heidarifar, M. R., & Pakhide, A. (2018). Evaluation of geopolitical factors, threats, and dangers in

- the border areas of Kermanshah province. *Border Studies*, 8 (27), 167-186. doi: 10.22111/GAIJ.2018.4096 (In Persian).
- Heidenheimer, A. J., & Johnston, M. (2007). *Political Corruption: Concepts and Contexts*. Routledge. 3rd edition (January 1, 2001).
- Horn, R. E., & Weber, R. P. (2007). *New Tools For Resolving Wicked Problems Mess Mapping and Resolution Mapping Processes*. MacroVU(r), Inc. and Strategy Kinetics, LLC.
- Karimi Maleh, A. (2018). Wicked Policy Problems & the Necessity of the Fundamental Revision of Traditional State-Society Relations in Iran. *state studies*, 4 (15), 1-39. doi: 10.22054/tssq.2018.9341 (In Persian).
- Karimi Maleh, A., & Parsa, N. (2019). National identity politicization and its strategic requirements for Iran. *National Studies*, 20 (1), 3-20 (In Persian).
- Karimi, A., & Daneshmehr, H. (2019). Investigating the feeling of security in the border areas, case study: Marivan City. *Border Studies*, 7 (4), 1-24 (In Persian).
- Kocheiki, A. R., & Ebrahimi, Sh. (2019). Reduction of punishment in the law against smuggling of goods and currency approved in 2013. *Criminal Law and Criminology*, 7 (13), 61-80 (In Persian).
- Levin, K. & Cashore, B. & Bernstein, S. & Auld, G. (2017). Overcoming the tragedy of super wicked problems: constraining our future selves to ameliorate global climate change (Part 2), Translation by: Mahmudi, M. & Arab Yarmohamadi, J. Ghiasvand, Ab, *Strategic Studies in Public Policy*, 7 (25), 327- 350 (In Persian).
- Levin, K., Cashore, B., Bernstein, S., & Auld, G. (2016). Overcoming the tragedy of super wicked problems: constraining our future selves to ameliorate global climate change (Part 1). Translation by: Mahmudi, M. & Arab Yarmohamadi, J. Ghiasvand, Ab, *Strategic Studies in Public Policy*, 6 (21), 271- 292 (In Persian).
- Mohamadi, T., Abonori, A., & Mohamadnejad, R. (2015). Analysis of the causal relationship between inflation rate and unemployment in Iran's economy. *Financial Economics*, 9 (30), 29-46. doi: 20.1001.1.25383833.1394.9.30.2.3 (In Persian).
- Parhamfar, A. M. (2007). Combating goods smuggling and economic development policies in Iran. *Political and economic information*, 22 (246), 222-237 (In Persian).
- Rabiei, H., & Noormohammadi, M. (2015). Explaining the relationship between smuggling and the efficiency of governments and its role in the acceptance cycle of the political system. *Strategic Research on Social Problems in Iran*, 5 (12), 15-28. doi: 10.22108/SSOSS.2016.20947 (In Persian).
- Rakodi, C. (2001). Forget planning, put politics first. Priorities for urban management in developing countries. *International Journal*, 3 (3) of Applied Earth Observation and Geofomation), 209-223. doi: 10.1016/S0303-2434(01)85029-7.
- Reza Gholizadeh, M., & Heydarzade, S. (2019). Smuggling of goods and employment in Iran. *economic researches of growth and sustainable development*, 20 (2), 145-176, doi: 20.1001.1.17356768.1399.20.2.2.5 (In Persian).
- Rittle, Horst W. J., & Webber, M. M. (1973). *Dilemmas in a General Theory of Planning*. Policy Science, 4, 155-169.
- Roberts, N. (2011). Wicked Problems and Network Approaches to Resolution. *International Public Management Review*, 1 (1), 1-19.
- Saeidvaziri, Kh. (2021). The effect of cryptocurrencies on unilateral sanctions, *Modern Technologies Law*, 2(4), 133-153. doi:10.22133/MTLJ.2022.330804.1077 (In Persian).
- Shahraki, M. (2018). Smuggling goods and currency in Iran's criminal system. *ghanonyar*, 2 (5), 309-321 (In Persian).
- Termeer, C. J. A. M., Dewulf, A., Breeman, G., & Stiller, S. (2015). Governance Capabilities for Dealing Wisely with Wicked Problems, *Administration & Society*, 47 (6), 680-710. doi: 10.1177/0095399712469195.
- ValiGholizadeh, A., & Hosseinnejad, E. (2016). Evaluating the role of common border markets in the development and welfare of border areas, case study: The border markets of Siran-Band Baneh. *Border Studies*, 4 (4), 1-21 (In Persian).

بایسته‌های راهبردی مواجهه با مسئله قاچاق کالا و ارز در ایران (حسین رفیع و محسن قزل‌سفلو) ۴۱۵

World Bank (2020). *Sustaining Forests: A Development Strategy*. Washington, DC: World Bank.

Yazdanpanah, A. (1995). A theoretical analysis of economic sanctions. *business reviews*, 98, 12-22 (In Persian).

Yosefi, N. (2017). Analysis of the relationship between social capital and smuggling exchanges. *Hidden Economy*, 2 (5), 9-34(In Persian).

Zheng, H. W., Shen, G. Q., & Wang, H. (2014). A review of recent studies on sustainable urban renewal. *Hong Kong: Habitat International*, 41, 272-279. doi: 10.1016/j.habitatint.2013.08.006

Zolfaghartalab, M. (2018). Smuggling of goods and currency from the perspective of jurisprudence. *Hidden Economy*, 2 (1, 2), 35-72 (In Persian).

